Journal of Scientific Papers «Social development & Security»
home page: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/>

Boiko-Buzyl Y., Salii I. (2019) Psihologichni osoblivosti pravovogo vihovania v konteksti reformuvannia pravovoi sistemy Ukrainy [Psychological distinguished characteristics of legal education in the context of reformation of the legal system of Ukraine]. *Social development & Security*. 9 (1), 90–95. DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.1.8>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Юлія Бойко-Бузиль *, Ірина Салій **

* Національна академія внутрішніх справ (Інститут кримінально-виконавчої служби),
вул. Колекторна, 4, м. Київ, 02121, Україна,
e-mail: ikvs@kvs.gov.ua,
кандидат психологічних наук, доцент
Завідувач кафедри практичної психології

** Національна академія внутрішніх справ (Інститут кримінально-виконавчої служби),
вул. Колекторна, 4, м. Київ, 02121, Україна,
e-mail: saliy-i@i.ua,
Слухач магістратури факультету заочної освіти та дистанційного навчання

Article history:

Received: December, 2018

1st Revision: January, 2019

Accepted: February, 2019

DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.1.8>

Анотація: Стаття викликає цікавість у фахівців психології та права, наукових та науково-педагогічних працівників, які є учасниками навчально-виховного процесу з питань правового виховання особистості. У статті обґрунтовано недостатність висвітлення у наукових роботах попередників засад правового виховання на сучасному етапі реформування України, в яких би враховувались основні психологічні аспекти, які ґрунтуються на формуванні правової культури індивіда з домінантою

загальнолюдських цінностей. У статті визначено, що реалії сучасного життя вимагають визначення місця і ролі правового виховання, з урахуванням психологічних аспектів, в контексті реформування правової системи, його мети і завдань, перегляду та удосконалення форм і методів. Сформульовано наукове завдання щодо обґрунтування основних психологічних засад правового виховання на сучасному етапі розвитку держави, які ґрунтуються на формуванні правової культури людини у якій переважають загальнолюдські цінності. Визначено, що правове виховання повинне ґрунтуватися на глибоких народних традиціях гуманізму, на народній педагогіці, кращих зразках світової культури (що є найближчими чинниками формування особистості); світоглядних засадах загальнолюдських цінностей та ідеї побудови правової держави, ідеологічному підґрунті (Конституції України), плюралізмі, поєднання можливостей народної педагогіки, кращих морально-етичних традицій, моральних приписів Біблії, кращих зразків досягнень світової цивілізації, культури, ідеї філософсько-релігійної громадянської свідомості, взаємозв'язку та узгодженості правового виховання з сучасними державотворчими процесами в Україні. Головна увага педагогів, психологів та юристів, що працюють над проблемами правового виховання, повинна бути спрямованою на можливостях психології та права для забезпечення поведінки, яка б гарантувала прогресивний поступальний розвиток суспільства.

Ключові слова: психологія, правове виховання, правовиховний процес.

Бойко-Бузиль Ю. Ю., Салій І. Ю. Психологічні особливості правового виховання в контексті реформування правової системи України. *Social development & Security*. 2019. Вип. 9 (1). С. 90–95.

DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.1.8>

URL: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/98/88>

1. Постановка проблеми

У контексті правової реформи особливого значення набуває правове виховання, яке є необхідним елементом доступу громадян до права, має правозахисний зміст і водночас формує позитивне ставлення громадян до державних інститутів.

Правове виховання є багатоплановим процесом, що охоплює такі аспекти, як діяльність правознавців та юридичних установ, взаємодію численних державних органів, громадських організацій, громадян, правовий вплив яких є процесом донесення до свідомості кожної конкретної особи певної суми правових знань, формування у неї правових переконань, настанов щодо цілеспрямованої соціально корисної дії. Це різновид психолого-педагогічної діяльності, яка полягає у переконанні, передачі понять та ідей вихованцю для формування таких поглядів і настанов у поведінці індивідів, які вимагають потреби соціального розвитку, враховуючи психологічні властивості кожної людини. Відтак, правове виховання – це цілеспрямований, постійний вплив на індивіда з метою формування правової культури і прагнення до активної правомірної поведінки; цілеспрямована, послідовна, систематична діяльність держави, її органів, громадських об'єднань та організацій з метою формування певної системи правових знань, умінь, навичок, правової думки, правових почуттів тощо [1].

Загалом, сприймаючи вище зазначену дефініцію, вважаємо, що вона не відображає усього розмаїття змісту правового виховання. На нашу думку, яка підтверджується суспільно-історичним досвідом, правове виховання можна визначити як комплексний та безпосередньо спрямований, безперервний і всеохоплюючий вплив на індивідуальну правосвідомість і тим самим на правову культуру особи для досягнення такого рівня правової культури, який забезпечував би безконфліктну реалізацію усіма суб'єктами своїх прав і обов'язків у різного роду правовідносинах та сприяв би суспільному розвитку. Забезпечення цього процесу повинно здійснюватися з урахуванням психології індивіда, реалій суспільного життя та перспектив його розвитку.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання теорії, практики й актуальні проблеми правового виховання як домінанти формування правової культури досліджували такі вчені, як О. Скакун [1], О. Зарицький [4], В. Чорний [2], В. Циба [7], та ін. Професійна етика та деякі напрями оптимізації правового виховання вивчали такі вітчизняні фахівці як О. Бандурка [5], О. Данильян, Я. Овдієнко [6] та ін.

Разом з тим, у наукових роботах не в повній мірі визначались засади правового виховання на сучасному етапі реформування України, в яких би враховувались основні психологічні аспекти, які ґрунтуються на формуванні правової культури індивіда з домінантою загальнолюдських цінностей.

3. Постановка завдання

Реалії сучасного життя вимагають визначення місця і ролі правового виховання, з урахуванням психологічних аспектів, в контексті реформування правової системи, його мети і

завдань, перегляду та удосконалення форм і методів. Для вирішення цих проблем необхідно виходити з того, що будь-яка держава, суспільство, як і інші соціальні інститути та індивіди повинні мати кінцеву мету – ідеал, для досягнення якого повинні бути поставлені стратегічні і тактичні завдання й, відповідно до цього, мета та завдання правового виховання. Ґрунтуючись на вищезазначеному, можна стверджувати, що за сучасних умов таким стратегічним завданням є створення в Україні цивілізованого громадянського суспільства, фундатором якого повинна стати держава соціально-демократичної орієнтації, яка в майбутньому повинна перерости в правову державу [2].

Метою статті є визначення основних психологічних засад правового виховання на сучасному етапі розвитку держави, які ґрунтуються на формуванні правової культури людини у якій переважають загальнолюдські цінності.

4. Виклад основного матеріалу

Враховуючи, що у своїй єдності суб'єктивне і об'єктивне юридичне право певною мірою фактично пронизує усі сфери людського буття, що між правом та іншими суспільними явищами і, передусім, мораллю (як підґрунтям виховання), існує взаємопроникнення і взаємодоповнення, схиляємося до думки стосовно пріоритетної ролі правового виховання у цілісному, взаємозалежному і наскрізному процесі загальної системи виховання. Зазначене дає підстави вести мову про пріоритетність правової культури як результату комплексної правовиховної роботи, як кінцевої мети загальної культури особи.

Під час формування психології правової культури індивіда домінуючими засадами повинні стати загальнолюдські цінності. Оскільки вони мають світоглядне значення, формування правової культури суспільства, його членів на підставі загальнолюдських цінностей є однією з головних засад, стрижнем правовиховного процесу. На нашу думку, до основних психологічних засад правового виховання на сучасному етапі модернізації України необхідно віднести таке:

правове виховання повинне ґрунтуватися на глибоких народних традиціях гуманізму, на народній педагогіці, кращих зразках світової культури (що є найближчими чинниками формування особистості). Основою для розробки методології правового виховання в Україні має стати ідея гуманізму в політико-правовій думці, підтримана державою, політичними партіями, громадськими організаціями України. Ідея гуманізму, у свою чергу, тісно пов'язана з ідеєю побудови громадянського суспільства, тому що зміст останнього становить взаємоповага громадян одне до одного, єдність мети та завдань;

рушійною силою правового виховання повинні стати світоглядні засади загальнолюдських цінностей та ідея побудови правової держави, у якій всі громадяни об'єднані єдиною національною ідеєю – побудови вільної, розвиненої країни з неповторними традиціями, культурою та авторитетом у світі. Засобами реалізації зазначеної ідеї повинні стати народні джерела та принципи і методи системи національного виховання;

на сьогодні ідеологічним підґрунтям усієї роботи з правового виховання повинна стати Конституція України. Весь її пафос – українська державність на службі прав людини (ст. 3), верховенство права як основа суспільного життя (ст. 8) – здатний стати духовним джерелом могутнього впливу на правосвідомість кожного громадянина, усіх верств, соціальних груп, прошарків населення України [3]. І цей вплив повинен використовуватися максимально;

сучасна правовиховна робота повинна ґрунтуватися на засадах плюралізму, поєднання можливостей народної педагогіки, кращих морально-етичних традицій, закладених видатними мислителями України і світу, моральних приписів Біблії, джерела пізнання і виховання, кращих зразків досягнень світової цивілізації, культури, серед яких варто виділити Декларацію прав людини та громадянина;

важливою світоглядною засадою правовиховного процесу є філософсько-релігійна громадянська свідомість. Нехтування гуманістичними ідеями православ'я, його звичаями та обрядами, що стали народними і містять у собі багато загальнолюдських цінностей, а також їхнє штучне вилучення з народного життя – справа безперспективна, яка нічого, крім збіднення народної культури та духовності, не дасть;

взаємозв'язок та узгодженість правового виховання з сучасними державотворчими процесами в Україні є наступною засадою. Цей принцип передбачає послідовне проведення широкого кола соціальних заходів з формування належної правової культури. Формування належної правової культури на підставі узгодженості правового виховання з сучасними державотворчими процесами та процесами формування правової системи України обов'язково має спиратися на знання загальних закономірностей розвитку суспільства, на дані всіх наук про людину і суспільство.

5. Висновки і перспективи подальших досліджень

Виходячи з вище зазначеного та з метою виконання цих стратегічних засад держава має не тільки приділяти належну увагу правовиховній роботі з різними категоріями громадян, але й готувати відповідні кадри для такого роду діяльності, оскільки право, правова діяльність посідає у житті держави, суспільства, індивідів одне з найважливіших місць. Тому питання правового виховання, з акцентуванням уваги на психологічні особливості людини, мають і матимуть надзвичайно важливе значення для підготовки спеціалістів юридичного, педагогічного, психологічного та соціального профілів. Тому головна увага педагогів, психологів та юристів, що працюють над проблемами правового виховання, повинна бути спрямованою на правову матерію, на використання сили, властивостей і можливостей психології та права для забезпечення поведінки, яка б гарантувала прогресивний поступальний розвиток суспільства.

Author details (in Russian)

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО ВОСПИТАНИЯ В КОНТЕКСТЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Юлия Бойко-Бузыль *, Ирина Салий **

* Национальная академия внутренних дел (Институт криминально-исполнительной службы),
ул. Коллекторная, 4, г. Киев, 02121, Украина,
e-mail: ikvs@kvs.gov.ua,
кандидат психологических наук, доцент
Заведующая кафедры практической психологии

** Национальная академия внутренних дел (Институт криминально-исполнительной службы),
ул. Коллекторная, 4, г. Киев, 02121, Украина,
e-mail: saliy-i@i.ua,
Слушатель магистратуры факультета заочного образования и дистанционного обучения

Аннотация: Статья вызывает интерес специалистов психологии и права, научных и научно-педагогических работников, которые являются участниками учебно-воспитательного процесса по вопросам правового воспитания личности. В статье обоснована недостаточность освещения в научных работах предшественников основ правового воспитания на современном этапе реформирования Украины, в которых бы

учитывались основные психологические аспекты, которые основываются на формировании правовой культуры индивида с доминантой общечеловеческих ценностей. В статье определено, что реалии современной жизни требуют определения места и роли правового воспитания, с учетом психологических аспектов, в контексте реформирования правовой системы, его целей и задач, пересмотра и усовершенствования форм и методов. Сформулирована научная задача относительно обоснования основных психологических основ правового воспитания на современном этапе развития государства, которые основываются на формировании правовой культуры человека в котором преобладают общечеловеческие ценности. Определено, что правовое воспитание должно основываться на глубоких народных традициях гуманизма, на народной педагогике, лучших образцах мировой культуры (которые являются ближайшими факторами формирования личности); мировоззренческих основах ценностей и идей построения правового государства, идеологическом основании (Конституции Украины), плюрализме, объединении возможностей народной педагогики, лучших морально-этических традициях, моральных предписаниях Библии, лучших образцах достижений мировой цивилизации, культуры, идеи философско-религиозного гражданского сознания, взаимосвязи и согласованности правового воспитания с современными державотворительными процессами в Украине. Основное внимание педагогов, психологов и юристов, которые работают над проблемами правового воспитания, должно быть направлено на возможности психологии и права для обеспечения поведения, которое бы гарантировало прогрессивное поступательное развитие общества.

Ключевые слова: психология, правовое воспитание, правовоспитательный процесс.

Author details (in English)

PSYCHOLOGICAL DISTINGUISHING CHARACTERISTICS OF LEGAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF REFORMATION OF THE LEGAL SYSTEM OF UKRAINE

Yuliia Boiko-Buzyl *, Iryna Salii **

* National academy of internal affairs (Institute of Criminal-Executive Service),
4, Collector str., Kyiv, 02121, Ukraine,
e-mail: ikvs@kvs.gov.ua,
Ph.D., Assoc. Prof
Head of department of practical psychology

** National academy of internal affairs (Institute of Criminal-Executive Service),
4, Collector str., Kyiv, 02121, Ukraine,
e-mail: saliy-i@i.ua,
Master's student of the faculty of distance education and distance learning

Abstract: The article will be interesting for specialists in psychology and law, scientific and scientific-pedagogical staff, who participate in educational process in sphere of legal education of individual. This article describes (justifies) the insufficiency of illustration, in previously written scientific projects, of the basics of legal education on current stage of Ukrainian reforms, in which main psychological aspects would be taken into account. These aspects are based on creation of individual's legal culture with prevalence of universal human values. This article shows that modern life realities demand determination of place and role for legal education, taking into account psychological aspects, in the context of reformation of the Legal System, its aim and tasks, review and improvement of forms and methods. Scientific task on justification of main psychological

principles of legal education on current stage of our state development was formulated. The main idea is creation of legal culture of individual in whom universal human values prevail. It is defined, that legal education must be based on: deeply rooted folk traditions of humanism; folk pedagogics; best samples of world culture (which are the most important factors of personality formation); ideological principles of universal human values and ideas of creation of constitutional state; ideological basis (The Constitution of Ukraine); pluralism; fusion of possibilities of folk pedagogics; the best moral and ethical traditions; moral laws of the Bible; the best samples of achievements of world civilization; culture; idea of philosophical and religious social consciousness; interconnection and coherence of legal education with modern state-building processes in Ukraine. Pedagogues, psychologists and lawyers, who are involved in work on problems of legal education, should concentrate their efforts on possibilities of psychology and law to ensure behavior, which would guaranty progressive and irreversible development of society.

Keywords: *psychology, legal education, legal process.*

Використана література

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. 2-ге видання. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
2. Чорний В. С. Військова організація України: становлення та перспективи розвитку: Монографія. Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2009. 368 с.
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Київ : "Преса України", 1997. 79 с.
4. Зарицький О. Л. Правове виховання як доміант формування правової культури: Європейські перспективи. 2011. №2. С. 98–102.
5. Бандурка О. М. Професійна етика працівників міліції: Навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2011. 262 с.
6. Данильян О. Г., Овдієнко Я. О. Деякі напрями оптимізації правового виховання в сучасній Україні. Наук. Записки ХУПС (Соціальна психологія, філософія), 2009. Вип.2 (33). С. 3–11.
7. Циба В.Т. Системна соціальна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 328 с.

References

1. Skakun O. F. (2010) *Teoriya prava i derzhavy [Theory of Law and State]*. Kyiv : Alerta; KNT; TSUL. 520 p. [in Ukrainian]
2. Chornyi V. S. (2009) *Viys'kova orhanizatsiya Ukrayiny: stanovlennya ta perspektyvy rozvytku [Military organization of Ukraine: creation and perspective for development]* Nizhyn: Ltd "Publishing house "Aspekt-Poligraph", 368 p. [in Ukrainian]
3. The Constitution of Ukraine. Adopted on the fifth session by Verkhovna Rada of Ukraine on the 28th of June 1996. K.: "The Press of Ukraine", 1997. 79 p.
4. Zarytskyi O. L. (2011) *Pravove vykhovannya yak dominant formuvannya pravovoyi kul'tury: Yevropeys'ki perspektyvy [Legal education as key feature that forms legal culture: European perspectives]*. №2. P. 98-102. [in Ukrainian]
5. Bandurka O.M. (2011) *Profesiyna etyka pratsivnykiv militsiyi [Professional ethics of police officers: Study guide]*. Kharkiv: Kharkiv national university of internal affairs. 262 p. [in Ukrainian]
6. Danylian O. H. (2009) Some ways of legal education optimization in modern Ukraine Scientific notes. 2 (33). P. 3-11. [in Ukrainian]
7. Tsyba V.T. (2006) *Systematic social phychology. Stady guide*. 328 p. [in Ukrainian]